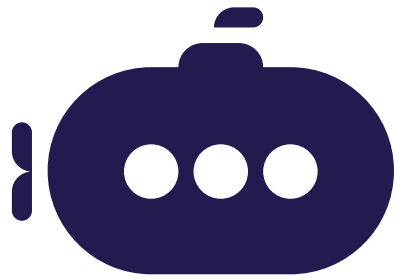

HANDLEIDING

Tekstduikers

Tekstduikers

Tekstduikers 5 bestaat uit:

- een leeswerkschrift
- een handleiding
- Bingel Plus

Auteur:

Gerlinde Devroede

Fotokopieerapparaten zijn algemeen verspreid en vele mensen maken er haast onnadenkend gebruik van voor allerlei doeleinden. Jammer genoeg ontstaan boeken niet met hetzelfde gemak als kopieën.

Boeken samenstellen kost veel inzet, tijd en geld. De vergoeding van de auteurs en van iedereen die bij het maken en verhandelen van boeken betrokken is, komt voort uit de verkoop van die boeken.

In België beschermt de auteurswet de rechten van deze mensen. Wanneer u van boeken of van gedeelten eruit zonder toestemming kopieën maakt, buiten de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen, ontnemt u hun dus een stuk van die vergoeding. Daarom vragen auteurs en uitgevers u beschermde teksten niet zonder schriftelijke toestemming te kopiëren buiten de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen.

Verdere informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot reproductie vindt u op www.reprobel.be.

Ook voor het onlinelesmateriaal gelden deze voorwaarden. De licentie die toegang verleent tot dat materiaal is persoonlijk. Bij vermoeden van misbruik kan die gedeactiveerd worden. Meer informatie over de gebruiksvoorwaarden leest u op www.diddit.be.

© Uitgeverij VAN IN, Wommelgem, 2022

De uitgever heeft ernaar gestreefd de relevante auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich tot de uitgever te wenden.

Eerste druk 2022
ISBN 978-94-641-7625-4
D/2022/0078/205
Art. 601182/01
NUR 193

Coverontwerp: LDV United
Lay-outconcept: Barbara Vermeersch (EMPC)
Opmaak: Bananas

Onze planeet zou beter 'Water' genoemd kunnen worden

Het doel van de les

In deze les ...

- lees ik wat de functies van de zon, de wolken en de oceanen op aarde en voor de mens zijn.
- leer ik dat ik mezelf vragen stel voor, tijdens en na het lezen.
- leer ik dat het me kan helpen om bij het lezen van een moeilijke tekst een afbeelding te gebruiken of zelf een schema te maken (= leesstrategie).

Materiaal

Voor de leerlingen	Voor de leerkracht
<ul style="list-style-type: none"> • werkschrift 	<ul style="list-style-type: none"> • handleiding

Tekstkenmerken

AVI- en CLIB-niveau	Soort tekst	Thema
AVI-PLUS / CLIB-8	historisch – maatschappelijk – technisch – experimenteel – natuur	klimaat

Tekststructuur: De tekst is opgemaakt in drie alinea's en wordt ondersteund door een tekening. De lay-out is overzichtelijk. De begeleidende tekening is verwarrend en vereist diepere analyse. De tekst heeft een oorzaak-gevolgstructuur. Die structuur wordt duidelijk door de alinea's en de signaalwoorden.

Taalkenmerken: De tekst heeft voldoende beschrijvende elementen waardoor vakspecifieke zaken uit de context gehaald kunnen worden.

Bedoeling: De schrijver wil de lezer op een verduidelijkende manier informeren over de rol van water op onze planeet.

Benodigde achtergrondkennis: Dit thema sluit aan bij de bundel **Water** van *Op verkenning*. In Les 2 wordt de aarde als blauwe planeet uitgebreid besproken. IJs, water en waterdamp komen in Les 3 verder aan bod. In Les 4 wordt de waterkringloop verder geduid wat het tekstbegrip van alinea 2 verder kan ondersteunen.

Vragenstructuur na 3 sessies

Sessie	Opbouw vragen	Tekstgerichte vragen	Niet-tekstgerichte vragen
	Algemene begripsvragen	Waaraan denk je als je de titel van de tekst leest? (opd. 1a) 	Wat weet je daar al over? (opd. 1c)
		Waarover gaat de tekst volgens jou? Waarom denk je dat? (opd. 1b) 	
		Klopt de titel van de tekst? Onderstreep de reden die de schrijfster geeft om onze planeet 'Water' te noemen. (opd. 2a) 	
		Waarover gaat de tekst? Welke woorden heb je onderstreept? (opd. 3) 	
			
	Tekststructuur / Betekenissen	Bekijk de afbeelding bij de tekst. Zoek een synoniem voor 'te dicht wolkendek' in de tekst. (opd. 4b) 	Het ruimtemannetje wil liever minder wolken. Wat denk jij daarover?
		Onderstreep in de tekst hoe wolken gevormd worden. (opd. 4c) 	
		Vul oorzaak en gevolg aan. (opd. 4d) 	
		Plaats bij elke afbeelding het juiste begrip: stroming, verdamping en opwarming. (opd. 4e) 	
	Belangrijke details	Welk deel van de planeet bestaat uit aarde en welk deel uit water? Vul de legende aan bij de cirkel. (opd. 4a) 	
			
		Wat leerde je over de functie van de zon, de wolken en de oceanen? Vul het schema aan. (opd. 6) 	
			
	Afleidingen	Wat kan het gevolg zijn als de oceanen te veel opwarmen? (opd. 8) 	

Mondelinge opdracht

Denken-delen-uitwisselen

Lees de titel en stel enkele vragen (**OPDRACHT 1**):

- *Waarom denk je als je de titel van de tekst leest?*
- *Waarover gaat de tekst volgens jou?*
Waarom denk je dat?
- *Wat weet je daar al over?*

Laat de leerlingen hun ideeën verwoorden. Ze hoeven niet correct te zijn en het is niet nodig dat je hen verbetert als ze iets zeggen wat niet klopt.

Model zelf hoe je veronderstellingen maakt over de tekst.

Ik kijk naar de tekst. Ik lees de titel. Ik bekijk ook de afbeelding. Daaruit leid ik af dat de tekst over wolken of misschien over de ruimte gaat. Bij planeten denk ik altijd aan de ruimte en ik zie ook een ruimtemannetje. Maar ook onze aarde is natuurlijk een planeet. De tekst gaat dus waarschijnlijk over onze planeet en misschien over hoe er wolken gevormd worden.

TIP: Modelen is belangrijk in het leerproces. Als je wilt dat leerlingen goed leren begrijpend lezen, dan moet je als leerkracht het proces voordoen terwijl je hardop denkt en discussies voert met de leerlingen. Ook bij sterke lezers zullen er momenten zijn waarbij je als leerkracht opnieuw moet voordoen. Als je merkt dat de leerlingen vastlopen, brengt modelen het proces opnieuw op gang.

Schrijf de **doelen** van de les op bord:

- *Ik lees wat de functies van de zon, de wolken en de oceanen op aarde en voor de mens zijn.*
- *Ik leer dat ik mezelf vragen stel voor, tijdens en na het lezen.*
- *Ik leer dat het me kan helpen om bij het lezen van een moeilijke tekst een afbeelding te gebruiken of zelf een schema te maken.*

Geef de leerlingen enkele **aandachtspunten** mee voor ze de tekst lezen.

- *Maak aantekeningen tijdens het lezen.*
Bv.: Ik denk dat de tekst (de hoofdgedachte) gaat over ... omdat ...
- *Omcirkel tijdens het lezen 1 tot 4 moeilijke woorden die je niet begrijpt.*

Lezen

De leerlingen lezen de tekst een eerste keer (**OPDRACHT 2**) en maken zelf **aantekeningen** tijdens en na het lezen.

Gespreksopdracht

Denken-delen-uitwisselen

- *Lees hardop voor je buur de onderstreepte regels waarin de schrijver de reden geeft om onze planeet 'Water' te noemen.*
- *Vertel je buur waar de tekst in het begin, in het midden en op het einde volgens jou over gaat.*

Observatietips tijdens sessie 1

Observeer of de leerlingen de hoofdgedachte bij de tekst begrijpen. Vraag over welke onderwerpen de tekst in de verschillende alinea's gaat.
De leerlingen praten over hun ruim begrip van de tekst.
Luister en beoordeel wat de leerlingen begrepen hebben.

2 Lees de tekst een eerste keer. Maak aantekeningen bij de tekst.

TIJDENS HET LEZEN

a Klopt de titel van de tekst?
Onderstreep de reden die de schrijfter geeft om onze planeet 'Water' te noemen.

b Waarover gaat de tekst in de verschillende alinea's?
Kleur het onderwerp:
▶ in het begin.
▶ in het midden.
▶ op het einde.

c Omcirkel 1 tot 4 moeilijke woorden. Schrijf erbij wat jij denkt dat ze betekenen.

ONZE PLANEET ZOU BETER 'WATER' GENOEMD KUNNEN WORDEN

Vanuit de ruimte kun je goed zien dat we op een **blauwe planeet** leven. Oceanen en zeeën bedekken maar liefst twee derde van de aardbol. Eigenlijk is het een beetje raar dat we onze planeet 'aarde' noemen en niet 'water'. Gemiddeld is een oceaan 4000 meter diep, maar het allerdiepste punt - de Marianentrog - ligt meer dan 10.000 meter onder het wateroppervlak. De vijf oceanen op aarde bevatten 97 % van al het water op aarde.

Wanneer de zon schijnt, verdampt een deel van het water uit de oceaan. Als de waterdamp weer afkoelt en eventueel befrist, worden kolossale wolken gevormd. Die wolken kunnen tot 85 kilometer hoog stijgen. De zonnestralen ketsen af op die enorme wolken en worden terug de ruimte in gestuurd. Door het zonlicht te reflecteren zorgen ze ervoor dat de temperatuur op aarde niet te hoog oploopt. De wolken worden weggeblazen door de wind. Ze vervoeren liters zoet water over de hele wereld. Dat water wordt op allerlei plaatsen losgelaten in de vorm van regen, sneeuw of hagel. Het zoete water is broodnodig voor mensen, andere dieren en planten. Zonder dat water zou leven op het land onmogelijk zijn.

Naast verdamping zijn ook de koude en warme stromingen in de **oceanen** van levensbelang voor alles wat leeft. Ze herverdelen de warmte op de aardbol. Ten slotte slorpen de oceanen ook veel warmte op uit de atmosfeer. Wanneer de oceanen te veel opwarmen, wordt het hele evenwicht verstoord. Warm water verdampt sneller, waardoor bijvoorbeeld meer en grotere orkanen ontstaan. Ook het leven onder water verandert als het water opwarmt.

Meer weten?
123 superleuke dingen die je moet weten over het klimaat.
Mathilde Meesters en Louise Pardijs, Lommel

Schrijf de **doelen** van de les op bord:

- Ik lees wat de functies van de zon, de wolken en de oceanen op aarde en voor de mens zijn.
- Ik leer dat ik mezelf vragen stel voor, tijdens en na het lezen.
- Ik leer dat het me kan helpen om bij het lezen van een moeilijke tekst een afbeelding te gebruiken of zelf een schema te maken.

Mondelinge opdracht

Waarover gaat de tekst? (OPDRACHT 3)

Lezen

De leerlingen lezen de tekst een tweede keer. Ieder leest voor zich, de leerlingen omcirkelen moeilijke woorden in de tekst.

Mondelinge opdracht

Bespreek de moeilijke woorden samen met de leerlingen. Lees de zinnen waarin de woorden staan nog eens. Schenk aandacht aan de volgende woorden: wateroppervlak, verdampen, broodnodig, evenwicht, verstoord, atmosfeer.

TIP: Projecteer de tekst en ga op zoek naar de woorden in de tekst. Zo zien de leerlingen ze in de context van de zin/tekst.

Schriftelijke opdracht

De leerlingen beantwoorden per alinea vragen (OPDRACHT 4). Dat kan in duo's. Daarna bespreek je de antwoorden klassikaal.

Laat de leerlingen in eigen woorden vertellen hoe wolken ontstaan. Ze kunnen daarbij gebruikmaken van hun onderstrepingen in vraag 4c.

Mondelinge opdracht

Het ruimtemannetje wil liever minder wolken. Wat denk jij daarvan? (Wolken zijn onmisbaar omdat ze het zonlicht reflecteren en voor water op aarde zorgen.)

Observatietips tijdens sessie 2

- Observeer of de leerlingen de tekst begrijpen.
- De leerlingen praten over hun begrip en de taal van de tekst op een dieper niveau.
- Luister en beoordeel wat de leerlingen begrepen hebben.

3 Lees de tekst een tweede keer.

VOOR HET LEZEN

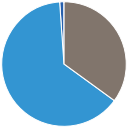
Waarover gaat de tekst? Welke woorden heb je onderstreept?

4 Beantwoord de vragen.

Alinea 1 (r. 1-7)

a Welk deel van de planeet bestaat uit aarde en welk deel uit water?
Vul de legende aan bij de cirkel.

■	1/3 = <u>aarde</u>
■ + ■	2/3 = <u>water (oceanen en zeeën)</u>
	97% = zout water 3% = <u>zoet water</u>

Alinea 2 (r. 8-20) en alinea 3 (r. 21-28)

b Bekijk de afbeelding bij de tekst. Zoek een synoniem voor 'te dicht wolkendek' in de tekst.
kolossale wolken

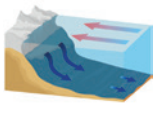

c Onderstreep in de tekst hoe wolken gevormd worden.

d Vul oorzaak en gevolg aan.

Oorzaak	→	Gevolg	→	Gevolg	→	Gevolg
<u>zon schijnt</u>	→	<u>water uit de oceaan verdamp</u>	→	<u>waterdamp koelt af / befrist</u>	→	kolossale wolken ontstaan

e Plaats bij elke afbeelding het juiste begrip. Kies uit:

stroming – verdamping – opwarming

		
<u>verdamping</u>	<u>stroming</u>	<u>opwarming</u>

Schrijf de **doelen** van de les op bord:

- Ik lees wat de functies van de zon, de wolken en de oceanen op aarde en voor de mens zijn.
- Ik leer dat ik mezelf vragen stel voor, tijdens en na het lezen.
- Ik leer dat het me kan helpen om bij het lezen van een moeilijke tekst een afbeelding te gebruiken of zelf een schema te maken.

Mondelinge opdracht

Wat weet je al over de functie van de zon, de wolken en de oceanen?

De leerlingen geven minstens weer dat de zon voor licht en warmte zorgt. Door de vorige leessessies zouden ze over een nog ruimere voorkennis moeten beschikken.

Lezen

Laat de leerlingen de tekst een derde keer lezen: ieder leest voor zich (**OPDRACHT 5**).

Schriftelijke opdracht

Geef de leerlingen volgende leesvraag:

Kleur in de tekst welke invloeden de zon, de wolken en de oceanen op ons leven op aarde hebben.

Laat de leerlingen het schema aanvullen om na te gaan wat ze leerden over de functie van de zon, de wolken en de oceanen. (**OPDRACHT 6**)

Mondelinge opdracht

Laat de leerlingen nadenken over deze vragen (**OPDRACHT 7-8**):

- *Waarom wil de schrijver ons deze informatie laten lezen?* (Hij wil ons informeren, klimaatbewust maken ...)
Vul de antwoorden van de leerlingen aan met het woord 'broodnodig' uit de tekst.
- *Wat kan het gevolg zijn als de oceanen te veel opwarmen?* (grote orkanen)

Bespreek de antwoorden van de vragen met de hele klas.

5 Lees de tekst een derde keer.

VOOR HET LEZEN

a Wat weet je al over de functie van de zon, de wolken en de oceanen?

TIJDENS HET LEZEN

b Kleur in de tekst: welke invloeden de zon, de wolken en de oceanen op ons leven op aarde hebben.

6 Wat leerde je over de functie van de zon, de wolken en de oceanen? Vul het schema aan.

Functie(s) van:	Dit staat in de tekst:
zon	<u>water doen verdampen en zo wolken doen ontstaan</u>
wolken	<u>zonnestralen tegenhouden, niet te warm op aarde</u> <u>water loslaten in regen/hagel/sneeuw</u>
oceanen	<u>warmte op aarde herverdelen</u> <u>warmte opslorpen uit de atmosfeer</u>

7 Waarom wil de schrijfster ons deze informatie laten lezen?

8 Wat kan het gevolg zijn als de oceanen te veel opwarmen?

Evaluatie

Klasgesprek

Evalueer de les- en leerdoelen.

- *Waarom moeten we respectvol omspringen met onze planeet?*
- *Welke afbeeldingen hebben de tekst beter begrijpbaar gemaakt?* (cirkeldiagram, foto's)

Onze planeet zou beter 'Water' genoemd kunnen worden

In deze les ...

- lees ik wat de functies van de zon, de wolken en de oceanen op aarde en voor de mens zijn.
- leer ik dat ik mezelf vragen stel voor, tijdens en na het lezen.
- leer ik dat het me kan helpen om bij het lezen van een moeilijke tekst een afbeelding te gebruiken of zelf een schema te maken.

1 Lees de titel en kijk naar de afbeelding.

VOOR HET LEZEN

- Waaraan denk je als je de titel van de tekst leest?
- Waarover gaat de tekst volgens jou? Waarom denk je dat?
- Wat weet je daar al over?

2 Lees de tekst een eerste keer. Maak aantekeningen bij de tekst.

TIJDENS HET LEZEN

- Klopt de titel van de tekst?
Onderstreep de reden die de schrijfster geeft om onze planeet 'Water' te noemen.
- Waarover gaat de tekst in de verschillende alinea's?
Kleur het onderwerp:
 - in het begin.
 - in het midden.
 - op het einde.
- Omcirkel 1 tot 4 moeilijke woorden. Schrijf erbij wat jij denkt dat ze betekenen.

ONZE PLANEET ZOU BETER 'WATER' GENOEMD KUNNEN WORDEN

Vanuit de ruimte kun je goed zien dat we op een blauwe planeet leven. Oceanen en zeeën bedekken maar liefst twee derde van de aardbol. Eigenlijk is het een beetje raar dat we onze planeet 'aarde' noemen en niet 'water'. Gemiddeld is een oceaan 4000 meter diep, maar het allerdiepste punt - de Marianentrog - ligt meer dan 10.000 meter onder het wateroppervlak. De vijf oceanen op aarde bevatten 97 % van al het water op aarde.

- Wanneer de zon schijnt, verdampt een deel van het water uit de oceaan. Als de waterdamp weer afkoelt en eventueel bevroest, worden kolossale wolken gevormd. Die wolken kunnen tot 85 kilometer hoog stijgen.
- De zonnestrallen ketsen af op die enorme wolken en worden terug de ruimte in gestuurd. Door het zonlicht te reflecteren zorgen ze ervoor dat de temperatuur op aarde niet te hoog oploopt. De wolken worden weggeblazen door de wind. Ze vervoeren liters zoet water over de hele wereld. Dat water wordt op allerlei plaatsen losgelaten in de vorm van regen, sneeuw of hagel. Het zoete water is broodnodig voor mensen, andere dieren en planten. Zonder dat water zou leven op het land onmogelijk zijn.

- Naast verdamping zijn ook de koude en warme stromingen in de oceanen van levensbelang voor alles wat leeft. Ze herverdelen de warmte op de aardbol. Ten slotte sloppen de oceanen ook veel warmte op uit de atmosfeer. Wanneer de oceanen te veel opwarmen, wordt het hele evenwicht verstoord. Warm water verdampt sneller, waardoor bijvoorbeeld meer en grotere orkanen ontstaan. Ook het leven onder water verandert als het water opwarmt.

Meer weten?
123 superslimme dingen die je moet weten over het klimaat, Mathilda Masters en Louize Perdieus, Lannoo

3 Lees de tekst een tweede keer.

VOOR HET LEZEN

Waarover gaat de tekst? Welke woorden heb je onderstreept?

4 Beantwoord de vragen.

Alinea 1 (r. 1-7)

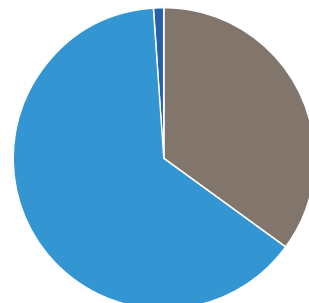
a Welk deel van de planeet bestaat uit aarde en welk deel uit water? Vul de legende aan bij de cirkel.

■ 1/3 = aarde

■ + ■ 2/3 = water (oceanen en zeeën)

97 % = zout water

3 % = zoet water

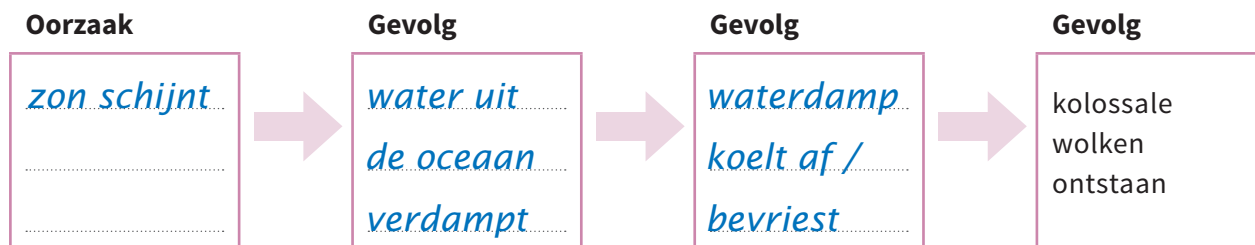
Alinea 2 (r. 8-20) en alinea 3 (r. 21-28)

b Bekijk de afbeelding bij de tekst. Zoek een synoniem voor 'te dicht wolkendek' in de tekst.

kolossale wolken

c Onderstreep in de tekst hoe wolken gevormd worden.

d Vul oorzaak en gevolg aan.

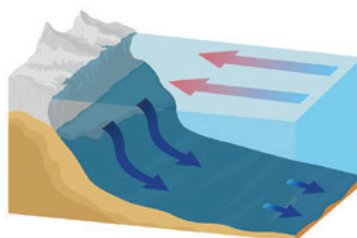

e Plaats bij elke afbeelding het juiste begrip. Kies uit:

stroming – verdamping – opwarming

verdamping

stroming

opwarming

5 Lees de tekst een derde keer.

VOOR HET LEZEN

a Wat weet je al over de functie van de zon, de wolken en de oceanen?

TIJDENS HET LEZEN

b Kleur in de tekst:

welke invloeden de zon, de wolken en de oceanen op ons leven op aarde hebben.

6 Wat leerde je over de functie van de zon, de wolken en de oceanen? Vul het schema aan.

Functie(s) van:	Dit staat in de tekst:
zon	water doen verdampen en zo wolken doen ontstaan
wolken	zonnestrallen tegenhouden, niet te warm op aarde water loslaten in regen/hagel/sneeuw
oceanen	warmte op aarde herverdelen warmte opslorpen uit de atmosfeer

7 Waarom wil de schrijfster ons deze informatie laten lezen?

8 Wat kan het gevolg zijn als de oceanen te veel opwarmen?

